

Tot la sud sau sud-vest de țara noastră și tot în Peninsula Balcanică, pe lângă acei numeroși frați ai noștri (romani bănățeni, romani timocenii etc.) elementul românesc își găsește o largă reprezentare printre aceia pe care, ca aromani, îi întâlnim și astăzi în Grecia, Albania, Macedonia sau Croatia.

Astfel, trebuie reținut faptul că dacă romanizarea de la nord de Dunăre a strămoșilor noștri tracii a dus în Dacia Traiană la formarea poporului roman în sec. I î. Ch., apoi, expansiunea romanilor în Peninsula Balcanică, sub numele mai frecvent de valahi, aromani, macedo-romani, megleno-romani sau istro-romani. De asemenea este necesar să precizăm că, dacă creștinarea celor de la nord a beneficiat, în timpul romanizării lor, de învățăturile Apostolului Andrei («cel dintâi chemat»), cei din sud de Dunăre au avut de profitat de pe urma învățăturilor Apostolului Pavel, care i-a și vizitat de două ori. Acestea ne permit să dam deplină dreptate lui Vlad Bejan și Ion Caprean (1998), când susțin că, într-adevăr, «creștinismul nostru este peste tot, de origine latină».

Din punct de vedere lingvistic, asemanarea mare dintre limba vorbită de cei din nord și limba vorbită de cei de la sud, de aceeași origine latină, ne permite să ne alăturăm aceluia care susține că este vorba de o singură limba (formată înainte de orice altă influență), cu eventual, două dialecte.

Sub raport etnic și istoric, este necesar să mai facem și precizarea că dintre popoarele nomade, de origine germanică, mongolă sau slavă, care au ajuns în răsăritul Europei și în Peninsula Balcanică, un rol mai semnificativ le revine slavilor care, în sec. V s-au oprit la sudul Dunării, dislocându-i spre sud, pe acei tracii romanizați care trăiau aici. Împrejurări ca acestea au dus mai la sud, la apariția aromanilor care, mai ales la început, s-au răspândit cu deosebire în jurul Munților Pindului, ocupând în acest principal «leagăn», teritorii întinse (Terra Valachorum), în zone cunoscute și după numele lor semnificativ de Valahia Mare, Valahia Mică, Valahia de Sud etc.

Numărul aromanilor de aici, din Grecia, cunoscuți și sub numele de «cuto-vlahi», «valahofoni» sau «farseroti» (de la Farsala), după unele statistici, ar putea fi cuprins între 700 000 și 1 200 000. Dacă putem vorbi de o reală prezență românească în Grecia, este destul să-l

citam pe istoricul *Alexandru D. Dutu* care, într-un articol referitor la românii din Grecia (apărut în «Dosarele istoriei», nr.6/1998, p.55-56) ne ofera date exacte asupra numărului mare de școli și de biserici românești care funcționau în această țară, în perioada 1940 – 1942. (n.n. vezi și Adina Berciu Draghicescu – în lucrarea *Ro*
manii din Balcani : cultura și spiritualitate.
Sf. Sec. XIX-inceputul sec.
XX
, Ed. Globus, București 1996, dar și în alte lucrări de același autor).

Astfel autorul înscrie printre altele Liceul Comercial și Gimnaziul Industrial de fete, din Salonic, Liceul din Grebena și Gimnaziul din Ianina, cu un nr total de 410 elevi și 56 de profesori, precum școlile primare din Salonic, Veria, Doleani, Vodena, Fetita, Gramaticova, dandrova, Paticina, Nevesca, Beclamen, Vlaho-Clisura, Hrupiste, Cupa, Livezani, Ianina, Grebena, Baiasa, Breaza, Turia, Furca, Samarina și multe altele, cu un număr total de aproape 2 200 de elevi. La lungă listă a școlilor A. Dutu adaugă și o listă a bisericilor românești, în care sunt menționate cele din Veria, Doleani, Selia, Xilorivad, Gramaticea, Hrupiste, Grebena, Avdela, Turia, Drandova și Panadia, în care slujeau 25 de preoți români.

Asemenea date ne fac să deducem că, într-un trecut nu prea îndepărtat, numărul aromanilor din Grecia putea să treacă de cifră de 1 milion, cum apreciază recent și Vasile Gh. Ion (2001). Aromânii din Grecia, considerați încă, de multe ori, ca «greci romanizați», au trebuit să facă față unei «ostilități fatise», ori de câte ori au dorit să-și manifeste apartenența la romanism. Cu o sensibilitate aparte, în special față de cuto-vlahi (aromani), grecii au nesocotit interesele acestora, deși guvernul lor a subscris la Convenția Internațională referitoare la drepturile omului și ale minorităților. Așa se explică faptul că, în anul 1945 au închis școlile cu limba de predare română și faptul că în Grecia nu apare nici un ziar de *limba aromână* (n.n. !?), și că nici măcar la Atena nu există o biserică românească, (...) iar procesul de asimilare la care sunt supuși în mod sistematic aromânii din această țară, continuă nestingherit. Cei 3 000 sau poate chiar 4 000 de români, care reprezintă exilul românesc de astăzi (diaspora românească), nu par, din păcate, să poată face ceva substanțial în acest domeniu, iar bursele pe care le acordă Statul român copiilor confratilor noștri din Grecia, nu vor putea stopa procesul de asimilare la care sunt supuși.

Dacă oficialii români nu pot face mai mult în această direcție, este de dorit ca organisme internaționale, mai vechi sau mai noi, din cadrul Uniunii Europene, să-și spună cuvântul, înainte de a fi prea târziu. Aceasta, cu atât mai mult cu cât o grijă și mai mare se impune să fie acordată în această zonă și meglenoromânilor, acestui grup dialectal românesc, care s-a constituit în Meglenia, situată la nordul Golfului Salonic.

Raspanditi pe un teritoriu de aproximativ 40 kmp, aromanii din Megleni, sau meglenitii, au devenit obiectul de studiu a numerosi cercetatori romani sau straini. Astfel, pe langa *F. Weigland*

care, in 1892 a publicat la Leipzig o lucrare despre meglenii in limba germana, alte lucrari despre acestia sunt publicate de

I. Nenitescu

(1885), apoi de

Pericle Papahagi

(1900 si 1902) si indeosebi merita sa fie amintita lucrarea in trei volume a lingvistului

Th. Capidan

(1925 – 1935). O reluare a interesului pentru megleni se face mai tarziu, in 1980, prin cercetarile lingvistice ale

Matildei Caragiu-Marioteanu

si prin studiul «

Despre muzica megleno-romanilor

» al lui

Gh.

Oprea

, aparut in 1981 (...).

Un volum de

Basme megleno-romane

, de

Maria Papagheoghian

apare la Salonic, in 1984 iar, mai incoace,

Petar Atanasov

publica la Hamburg, in 1990, lucrarea

Les megleno-romains de nos jours. Une approche linguistique

. (n.n. aceasta lucrare a aparut si in limba romana in vara anului 2002 editata de Academia Romana). Tot

Petar Atanasov

scrie un articol recent

Despre starea actuala si perspectivele romanitatii Sud-Dunarene

, aparul in

Scara

, martie 2001, p. 170-173.

Tot interesul pentru megleno-romani l-a dus si pe cercetatorul roman *Viorel Coman* sa inregistreze cu atentie obiceiurile acestora, pe care le-a gasit «apropiate de cele ale romanilor nord-dunareni».

Am tinut sa citam toate acestea pentru a arata marele interes pe care l-a starnit, in lucrarea cercetatorilor, aceasta "enclava lingvistica" compacta, componenta evidenta a romanitatii balcanice. (n.n. iar noi tinem sa subliniem cu toata responsabilitatea ca exista curente de opinie obscure in special in Occident, dar care isi gasesc acoliti si pe meleagurile noastre dar mai ales la fratii nostri din Balcani, care vor sa acrediteze dialectul aroman drept limba, cu toate ca dovezile stiintifice si istorice dovedesc apartenenta sa la limba romana).

In monumentala lucrare «*Marturii romanesti peste hotare* » Acad. *Virgil Candea* are nevoie de aproape 200 de pagini pentru a se referi pe scurt la numeroasele marturii romanesti (asezaminte, documente, manuscrise, carti rare) din Grecia. Cunoscutul cercetator roman afirma inca din introducerea lucrarii ca «pentru romanii din intreaga zona a Mediteranei Orientale a insemnat teritoriu de actiune culturala» si aceasta pentru faptul ca, dupa autor, «poate nu exista alt popor care sa fi inteles aria de manifestare a darniciei sale culturale, atat de largi, ca poporul nostru».

* Material preluat din lucrarea «Romanii din jurul Romaniei» coordonata de prof. Dr. Doc. Ion Gherman, Ed. Vremea, Bucuresti, 2003